પાઠશાળા

વર્ષ ૧ અંક ૨, ચૈત્ર વદ ૧૧, ૨૦૬૩ અવસર શ્રીવલ્લભાચાર્યનો ૫૩૦મો પ્રાગટ્યોત્સવ

શ્રીવલ્લભકુલભુષણ સકલ શાસ્ત્ર શ્રુતિધાર,
વક્તા કર્તા રક્ષક શિક્ષક ધર્મ સુચાર.
"શ્રીસુરેશ પ્રભુ" એક જે શ્રીગોકુલ ઘરના ધણી,
રાખી સૃષ્ટિને નિજચરણે, ધરી સિદ્ધાંતની છડી.

પાઠશાળા અંક ૩ પ્રગટ કરી રહ્યા છીએ. ગયા અંક માં આપણે શ્રીમહાપ્રભુજી વિષે થોડી માહીતી પ્રાપ્ત કરી. સાથેય શ્રીમહાપ્રભુ વિરચિત સિદ્ધાંત રહસ્ય ગ્રંથ પણ જોઇ ગયા. હવે, આ અંક માં આપણે પુષ્ટિમાર્ગીય દિક્ષા વિષે જાણીશું.

શ્રીગુરુચરણ શ્રીદેવકીનન્દનાચાર્યશ્રી (શ્રીસુરેશ બાવાશ્રી) અને આપશ્રી ના આત્મજ શ્રીવિટ્ઠલરાયજી બાવાશ્રી હમેશાં માર્ગદર્શન કરતાંજ રહે છે. આપ યુગલ સ્વરૂપની છત્રછાયામાં આ અંક પ્રગટ કરી રહ્યા છીએ. જે લેખ આ અંક માં લીધેલ છે, તે પ્રાચીન પુસ્તકમાં થી પ્રાપ્ત થયો છે, તે પણ આપણે લઇશું, જે ગુરુ-શિષ્ય ના સંવાદ રૂપે છે.

શ્રીમહાપ્રભુજી શ્રીકૃષ્ણ જ છે .

ગુરુદેવ : - ભગવાન એક છતાં અનેક રૂપ લે છે, તે તો તમે સમજી શક્યા હશો. વળી ભગવાન પોતે જરૂર પડ્યે કોઇ વ્યક્તિ તરીકે સ્થાન, સમય અને જરૂરિઆત પ્રમાણે તેવા સ્વરૂપે પ્રકટ થાય છે.

શિષ્ય : - ગુરુદેવ, હું તો આમાં કાંઈજ ન સમજ્યો. દાખલાથી સમજાવો તો કંઇક સમજાય.

ગુરુદેવ : - ઠીક સાંભળો, આચાર્યશ્રીમહાપ્રભુજી પણ સ્થાન, સમય અને જરૂરિઆત પ્રમાણે નો પ્રભુનોજ અવતાર છે. બધા લોકો એમ ધારતા હતા કે, સંસાર છોડી સાધુ બની જઇએ, તોજ મુક્તિ મળે. સ્ત્રી એ તો નરક ની ખાણ છે, માટે તે તો નકામીજ પ્રભુએ ઘડી છે. તેનું મોઢું જોવું એ પણ પાપ મનાવા લાગ્યું. આ વખતે પ્રભુએ વિચાર્યુ કે, આ તો ભારે અનર્થ છે. સંસાર છોડી સાધુ બની જઇ તાગડધિન્ના કરવામાં કાંઇજ મનુષ્ય જન્મનો ઉદ્ધાર નથી. પણ ભક્તિભાવે જગતમાં રહી પ્રભુ સેવા કરવામાંજ કલ્યાણ છે. એજ ગીતાશાસ્ત્રનો ઉપદેશ છે, માટે હવે એ ભક્તિ માર્ગનુંજ સ્થાપન કર્યા વગર દૈવી જીવોનો ઉદ્ધાર થવાનો નથી. વળી સ્ત્રીઓ એ તો પવિત્રતા અને પ્રેમની મૂર્તિઓ છે. ધર્મનિષ્ઠા, કોમળતા, તથા દીનતા તે તેમના સહજ ગુણ છે, માટે તેમનો તો પ્રભુ વહેલો અંગીકાર કરે. કોમળ વસ્તુ તો પ્રભુને બહુ વહાલી છે, માટે શ્રીમહાપ્રભુજી સ્વરૂપે આ મ્લેચ્છોથી ઘેરાયલા દેશમાં કલિકાલમાં ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ પોતે પ્રકટ થયા. ઉત્તમ ભક્તોએ શ્રીપૂર્ણપુરુષોત્તમ સ્વરૂપે શ્રીમહાપ્રભુજીનાં ઘણીવાર દર્શન કર્યા, આવી વાતો આપણે બસો બવાન અને ચોરાસી વૈષ્ણવોની વાર્તામાં ઘણી સાંભળીએ છીએ. મહાનુભાવી ભક્તરાજ સૂરદાસજીને શ્રીમહાપ્રભુજીના પૂર્ણપુરુષોત્તમપણાનો અનુભવ હોવાથી *દ્વિવિધ આંધરો...* શબ્દ બોલી કહે છે કે શ્રીમહાપ્રભુજી અને શ્રીગોકુલેશ (શ્રીકૃષ્ણ) એ બેને જુદા જાણવામાં હું આંધળો છું. મતલબ કે શ્રીગોકુલેશ અને શ્રીમહાપ્રભુજી એકજ વસ્તુ છે. આ અનુભવને લીધેજ શ્રીગુંસાઇજી એ શ્રીસર્વોત્તમ સ્તોત્ર બનાવ્યું છે. શ્રીમહાપ્રભુજી ભક્તને તેની ભાવના પ્રમાણે દર્શન દે છે. કેટલીક વાર દુશ્મનને ઝળહળતા આગ્ન જેવા દેખાતા, જેથી દુશ્મનો ડરીને નાશી જતા. રાજનગરનો સુબો તેઓશ્રીનું અગ્નિસ્વરૂપ જોઇને ગભરાયો હતો. વળી જ્ઞાની જણાતા. પોતે

મહારુપવાન અને તેજસ્વી હતા, પોતે ચાલે, ત્યારે તેજ નાં કિરણો આગળ પડતાં હતાં. ચક્ષુઓ કમળ જેવાં રૂપાળાં હતાં, આપશ્રીની દ્રષ્ટિ એટલી બધી પ્રેમભરી હતી કે, શ્રીગોકુલેશ ની પેઠે જેના પર પડે તે મોહ પામી શરણે આવી જાય. ઘણા ભક્તોને પોતાનું પૂર્ણ પુરુષોત્તમપણું આપશ્રીએ બતાવ્યું. આ કારણથીજ એવા વિકરાલ સમયમાં પણ ત્રણ-ત્રણ વખત આખો દેશ પોતે શ્રીચરણે ચાલી પાવન કરી નાખ્યો. સઘળા દેશો અને સઘળા રાજા આપશ્રીને સર્વ રીતે અનુકુળ હતા, આ ઇશ્વરત્વનો પ્રભાવ હતો. વળી એ ઇશ્વરત્વ પોતાના વંશમાં પણ સ્વસામર્થ્યથી મૂકી દીધું.

શ્રીગુંસાઇજી પણ આજ સ્વરૂપ છે. અને ચતુર્થકુમાર શ્રીગોકુલેશપ્રભુચરણ પણ આજ સ્વરૂપ છે. શ્રીગુંસાઇજી પોતે પણ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ સ્વરૂપે દર્શન દેતા હતા. અષ્ટસખા કીર્તનકાર છિત્તસ્વામીને પોતેજ શ્રીનાથજી સ્વરૂપે દર્શન થવાથી પોતે કીર્તન માં હમેશા *છિતસ્વામી ગિરિધરણ શ્રીવિઠ્ઠલ* આ તૂક લખવા લાગ્યા. શ્રીવિઠ્ઠલ એજ શ્રીગિરિધરણ એવો છિતસ્વામીને અનુભવ છે. માટેજ આમ લખે છે. વળી બીજા કીર્તન માં *એઇ તેઇ તેઇ એઇ કછુ ન સંદેહ* એવું પણ લખે છે, તેનો અર્થ એવો કે શ્રીમહાપ્રભુજી ,શ્રીગુંસાઇજી , શ્રીગોકુલેશજી અને શ્રીઠાકોરજી આ ચારે એકજ સ્વરૂપ છે. આ ભક્તો પોતાના અનુભવેજ કહે છે. ભગવાન પોતાના અવતારી પુરુષો પોતાના ભક્તોને પોતાના સ્વરૂપનો અનુભવ આપે છે. શ્રીમહાપ્રભુજી અને શ્રીગુંસાઇજી એ પણ શરણાગત પ્રેમી ભક્તોને પોતાનું પૂર્ણ પુરુષોત્તમપણુ ઘણીવાર અનુભવાવ્યું. આજે પણ પોતામાં મુગ્ધ ભક્તોને શ્રીમહાપ્રભુજી અને શ્રીગુંસાઇજી એવાં દર્શન આપે એ નિર્વિવાદ છે. પોતાના શ્રીગુરુદેવમાં આજે પણ આવો અનુભવ મેળવી શકે છે. કૃપાસાધ્ય માર્ગમાં કૃપાની ખાસ જરૂર છે. નર્યા સાધન વડે સ્નેહ સિવાય પ્રભુ કૃપા કરતા નથી, આ વાત તો પાછળ આવી ગઇ છે.

શિષ્ય : - ગુરુદેવ, આ પ્રમાણે શ્રીમહાપ્રભુજી અને શ્રીગુંસાઇજી પૂર્ણ પુરુષોત્તમ છે, પણ આપે પહેલાં કહ્યું હતું કે, પ્રભુ એક છે, અને આ તો બે સ્વરૂપ છે, વળી બે પ્રભુનાં સ્વરૂપ સાથે પણ શી રીતે હોઇ શકે ?

ગુરુદેવ : - તમારો પ્રશ્ન બહુજ વિચારવા જેવો છે, પણ તમે સહજ વિચાર કરો, તો સમજી શકાય તેવો છે. એકજ પ્રભુ અનેક રૂપ લઇ શકે છે, રાસ રમતી વખતે પ્રભુએ અનેક રૂપ ધર્યાં હતાં, નારદજીએ પણ આ બાબતનો અનુભવ લીધો હતો. પ્રભુ જ્યારે જરૂર પડે ત્યારે બહુ બની જાય છે. વેદમાં પણ કહ્યું છે કે, *હું એક છું, પણ બહુ થાઉં છું,* તેમ પ્રભુ એક છે, પણ અહીં બે સ્વરૂપે બન્યા છે; વળી શ્રીવિઠ્ઠલેશ ના સાત લાલજી છે. અત્યારે પણ ભુતળ પર બિરાજતા શ્રીવલ્લભકુળ-ગોસ્વામી બાલકો બક્તોના ભાવથી શ્રીપુરુષોત્તમરૂપેજ છે, અને તેથીજ સર્વે દૈવીજીવો એ બાલક નું શરણ સ્વીકારે છે. વળી ભક્તો ને ઘેર બિરાજતાં તથા શ્રીગોસ્વામીબાળકોના શિરપર બિરાજતાં સ્વરૂપ શ્રીઠાકોરજીનાંજ જુદાં જુદાં સ્વરૂપ છે. પોતે એકના અનંત બનીને ભક્તોના કોડ પુરવા ભક્તોને ત્યાં બિરાજે છે, તેમ શ્રીમહાપ્રભુજી અને શ્રીવિઠ્ઠલેશ અને શ્રીગોકુલેશ પણ ભક્તેચ્છાપૂરક પ્રભુનાં ત્રણ સ્વરૂપ છે. આ વાત આગળ જતાં અનુભવે તમને સમજાશે.

ગુરુદેવ : - શ્રીમહાપ્રભુજી અને શ્રીગુંસાઇજી સંબંધી કેટલીક વાત તમે જાણી. હવે શ્રીમહાપ્રભુજીએ પુષ્ટિમાર્ગની સ્થાપના શા માટે કરી તે આપણે જાણવું જોઇએ. એનાં કારણો આપણે તપાસીએ.

શિષ્ય : - ગુરુદેવ , આ વાત અમને આજે બરાબર સમજાવો, અમારે આ વાત બરાબર સમજવી છે.

ગુરુદેવ :- પૂર્ણ પુરુષોત્તમથી વિખુટા પડેલા દૈવીજીવો આ ભૂતળપર ઘણા યોગોથી વિખુટા પડી અથડાતા હતા, આ જીવોનો પ્રભુ સાથે સંબંધ કરાવવા શ્રીભગવાનજ શ્રીમહાપ્રભુજી સ્વરૂપે પ્રકટ થઇ શકે છે. આ સંબંધ બ્રહ્મસંબંધ દ્વારા થઇ શકે છે, આ વાત આપણે પાછળ કરીશું.

જ્યારે શ્રીમહાપ્રભુજી પ્રકટ થયા, ત્યારે સર્વ ધર્મમાર્ગો નાશ પામ્યા હતા. અને પાખંડી ધર્મો પ્રબળ હતા, લોકો તદ્દન પાખંડી અને કપટી બનેલા હતાં. આખા દેશમાં આસુર ભાવ પ્રસરેલો હતો. સંતપુરુષો પીડાઇને વ્યગ્ર બન્યા હતાં. ગંગાજી વગેરે મોટાં તીર્થો દુષ્ટો વડેજ રોકાઇ ગયા હતાં, વળી તીર્થો નું માહાત્મ્ય અને શક્તિ પણ અંતર્ધાન થઇ ગઇ હતી. લોકો અહંકારી અને મૂઢ બન્યા હતા, તેમનું વર્તન સર્વત્ર પાપમયજ હતું લાભ અને સ્વાર્થ માટેજ પૂજાનો

યત્ન કરતા હતા. વિવિધ પ્રકારના વાદોથી લોકો નાસ્તિક બન્યા હતા. માત્ર તર્કવાદ વધી પડ્યો હતો. ધર્મના પ્રયત્નો પણ ઉપલક અને પાખંડી હતા. ઘણું ખરૂં લોકો વિવેક, ધૈર્ય અને ભક્તિ વગરનાજ સર્વત્ર થઇ ગયા હતા, અને માત્ર પાપમાંજ આસક્ત હતા. જીવ આવી દશામાં શુદ્ધિ શી રીતે થાય? સર્વે દેવો પ્રકૃત છે, ભગવાનજ અગણિત આનંદ વાળા છે, માટે પ્રભુની પ્રાપ્તિ વગર જીવોનાં દુ:ખ મટવાનાં નથી, આ વિચાર શ્રીમહાપ્રભુજીએ કર્યો. વળી જીવો આવો સર્વ રીતે પિડીત દશાનો છે, તે પોતાના સાધન વડે કદી પવિત્ર થઇને પ્રભુને મેળવી શકે નહિ, કારણકે પામર જીવનું શું ગજું કે તે પોતાનાં બળ અથવા સાધનથી પ્રભુ મેળવી શકે ? ભગવાન પોતે પૂર્ણાનંદ છે, વળી શ્રીલક્ષ્મીજી જેવી હજારો દાસીઓ તેમની સેવામાં હાજર રહે છે.

કૌસ્તુભમણિ જેવું જેને ભૂષણ છે, તે પ્રભુને જીવ સેવાથી કે આભૂષણથી શું પ્રસન્ન કરી શકવાનો હતો? શ્રીમહાપ્રભુજી જીવોની આ દશા જોઇને હવે તેમના ઉદ્ધારનો માર્ગ શી રીતે શોધવો ને શું કરવું તે વિચારમાં પોતે લીન થઇ ગયા; ત્યારે શ્રીભગવાને પ્રકટ થઇ બ્રહ્મસંબંધની આજ્ઞા કરી, બ્રહ્મસંબંધથી જીવ સેવાનો અધિકારી થઈ શકે છે, એ સેવા વડે એનામાં દીનતા આવે છે, અને એ દીનતાથી પુષ્ટિ એટલે પ્રભુનો અનુગ્રહ થાય છે. આ આપણો માર્ગ - પુષ્ટિ એટલે અનુગ્રહનો છે, તે વાત પાછળ કરી ગયા છે. શ્રીમહાપ્રભુજીએ તે પ્રભુની આજ્ઞાથી ભુતળ પર સ્થાપન કર્યો છે, આ વાત ખૂબ યાદ રાખવી.

— :सिद्धांत-रहस्यम् :--

श्रावळस्यामले पक्ष एकादश्यां महानिशि ॥
साक्षाद् भगवता प्रोक्तां तदक्षरश उच्यात्ते ॥ १ ॥

અર્થ : - શ્રાવણ માસ ની સુદી એકાદશી ને દિવસે મધ્યરાત્રે સાક્ષાત ભગવાને પ્રકટ થઇને જે કહ્યું, તે અક્ષરે-અક્ષર કયેવાય છે . ૧

ब्रह्मसंबंधकरळात्सर्वेषां देहजीवयो: ॥
सर्वदोषनिवृत्तिर्हि दोषा: पंचविध्या: स्मृताळ ॥ २ ॥

અર્થ : - બ્રહ્મસંબંધ કરવાથી સર્વેના દેહ અને જીવના સર્વ દોષોની ખાસ નિવૃત્તિ થાય છે. પાંચ પ્રકારના દોષો કહ્યા છે. ૨

सहजा देशकालोत्था लोकवेदनिरूपिता: ॥
संयोगजा: स्पर्शजाश्च न मंतव्या: कथंचन ॥ ३ ॥

અર્થ : - સહજ દોષો, લોક અને વેદમાં નિરૂપણ કરેલા અને એવા સ્થાનમાં રહેવાથી થતા દોષો, કાલને અનુસાર થતા દોષો, સંયોગથી થઇ ગયેલા દોષો અને સ્પર્શ થી થયેલા દોષો. આ દોષો (*બ્રહ્મસંબંધ લીધા પછી ભક્ત પાસે રહેતા નથી*) માનવા નહિં. ૩

अन्यथा सर्वदोषाणां न निवृत्ति: कथंचन ॥
असमर्पितवस्तूनां तस्माद्वर्जनमाचरेत् ॥ ४ ॥

અર્થ : - બ્રહ્મસંબંધ કર્યા સિવાય બીજી કોઇ રીતે સર્વ દોષોની નિવૃત્તિ કદી પણ થતી નથી, માટે અસમર્પિત વસ્તુનો ત્યાગ કરવો. ૪

निवेदिभि: समर्प्यैव सर्वं कुर्यादिति स्थिति: ॥
न मतं देवदेवस्य सामिभुक्तं समर्पणम् ॥ ५ ॥

અર્થ : - જે ભક્તોએ પોતાના સર્વસ્વનું પ્રભુને નિવેદન કર્યુ છે, તેમણે સર્વ પદાર્થ ભગવાન ને અર્પણ કરિનેજ તે વડે પોતાનો નિર્વાહ કરવો જોઇએ; આવી આ ભક્તિ માર્ગની મર્યાદા છે. દેવના પણ દેવ શ્રીકૃષ્ણને અર્ધભોગવેલી વસ્તુ નું

સમર્પણ કરવું નહિં. મતલબ કે કોઇ પણ બીજા કામમાં વાપરેલી વસ્તુ અથવા તેનો બાકી રહેલો ભાગ પણ શ્રીકૃષ્ણને સમર્પવો નહિં. ૫

तस्मादादौ सर्वकार्ये सर्ववस्तुसमर्पणम् ॥
दत्तापहारवचनं तथा च सकलं हरेः ॥ ६ ॥
न ग्राह्यमिति वाक्यं हि भिन्नमार्गपरं मतम् ॥
सेवकानां यथा लोके व्यवहारः प्रसिध्यति ॥ ७ ॥
तथा कार्ये समर्प्यैव सर्वेषां ब्रह्मता ततः ॥

અર્થ : - અસમર્પિત વસ્તુ ન વપરાય માટે પ્રથમજ સર્વ વસ્તુ ભગવાનને અર્પણ કરવી. આપેલું પાછું ન લેવાય એવું શાસ્ત્રમાં કહેલું છે, તે તો અન્યમાર્ગીઓના મતમાં વાપરી શકાય. ૬
જેમ દુનીયામાં સેવક (પોતાના ઉપરીને બતાવીને સર્વ વસ્તુનો ઉપયોગ કરે છે, તેમ) નો વ્યવહાર પ્રસિદ્ધ છે. ૭
તેમ પ્રભુને અર્પણ કરીને સર્વ કાર્યો કરવા જોઇએ, આથી સર્વ કાર્યો પણ બ્રહ્મરૂપ બની જાય છે.

गंगात्वं सर्वदोषाणां गुणदोषादिवर्णना ॥ ८ ॥
गंगात्वेन निरूप्या स्यात् तद्वदत्रापि चैव हि ॥ ९ ॥

અર્થ : - જેમ ગંગાજીની સાથે સંબંધ થવાતી ખાળા વગેરેના ગંદા પાણી ના સર્વ દોષો ગુણ અને દોષ બતાવતાં ગંગાપણાથીજ બતાવાય છે, (ખાળના જળને ગંગાજીનો સંબંધ થયા પછી ગંગાજળજ ગણવામાં આવે છે) તેમ પ્રભુને અર્પીને સર્વ કાર્યો કરવાથી તે સર્વ કાર્યો પણ ભગવદ્રૂપ બની જાય છે. ૯

આવી રીતે ભક્તનાં કાર્યોનો અને સર્વ વસ્તુઓનો પ્રભુની સાથે સંબંધ થવાથી તે પ્રભુરૂપ બને છે, અને એ પ્રભુરૂપ વસ્તુનો ઉપયોગ પણ તેવાજ ભાવથી થાય છે, એટલે તે અલૌકિક ફળ આપે છે. ઇશ્વરને અર્પણ કર્યા સિવાય કંઇ પણ ચીજનો ઉપયોગ કરવો નહિં. આ વસ્તુ ક્ષણેક્ષણે યાદ રાખવી જોઇએ..

ચતુર્થકુમાર શ્રીગોકુલેશપ્રભુચરણ વ્યક્ત ૩૨ લક્ષણ માં નો છટ્ઠો લક્ષણ

સેવા યથાશક્તિ દંભ વગર કરવી.

અબ છટ્ઠમો લક્ષણ કહેત હૈ: - જો શ્રીઠાકોરજીકી રસેઇકો બંધન રાખનો, યથાશક્તિ સેવા કરની, અધિક દંભ ન કરનો. કાહુકો દ્રવ્ય દગાસો લેકે ન કરે, કાહુકી રીસ કરીકે ન કરની , ગ્રહવિત્તાનુસાર કરનોં જીતની વાતેં કહી તિતની કરની .....(૬)